

DE WATER

WATERBELEID EN -BEHEER IN UITVOERING, JANUARI 2006, NUMMER 112

NIEUWS, ACHTERGRONDEN, MENINGEN

- 4** Meer afstemming nodig tussen KRW en Natura 2000
- 7** 'Pak bestrijdingsmiddelen radicaal anders aan'
- 12** Nieuwe richtlijn moet zeemilieu redden
- 14** Platform signaleert kennisleemten

COLOFON

DE WATER is een uitgave van het Directoraat-Generaal Water van het ministerie van Verkeer en Waterstaat in samenwerking met de uitvoeringsorganisatie Nationaal Bestuursakkoord Water (IPO, VNG, Unie van Waterschappen en de ministeries van V&W, VROM en LNV). Het magazine geeft nieuws, achtergronden en meningen over het actuele waterbeleid en de uitvoering daarvan en bericht over activiteiten in het kader van

De in dit blad gepubliceerde meningen weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs het beleid van de hierboven genoemde organisaties. Geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen uit De Water is toegestaan, mits met bronvermelding.

REDACTIE:

Redactie: Rob Bijnsdorp (BCP), Ine Bruijns (BCP), Henri Cormont (fotoredactie, AGI), Moniek Löffler (RIKZ), Kees Poot (DWW), Saskia Ras (DGW), Robert-Jan Schoonenboom (DGW), Maartje Thijssen (waterschap Brabantse Delta), Inka Vogelaar (Unie van Waterschappen), Wim van Wijk (BCP), Ingrid Zeegers (RIZA).

BASISONTWERP:

Eindeloos, Den Haag.

DTP:

Eurostaq, Amsterdam.

DRUK:

Antilope, Lier (België).

REDACTIEADRES EN ABONNEMENTENADMINISTRATIE:

Bijnsdorp Communicatie Projecten (BCP), postbus 194, 1000 AD Amsterdam.
Telefoon: (020) 320 82 60, e-mail: info@bcp.nl.

De digitale versie van De Water is te vinden op <http://projecten.nederlandleeftmetwater.nl> onder 'nieuws'.

ISSN: 0926-3462.

Dit magazine is gedrukt op chloorvrij papier.

Weer meer zware metalen in de Rijn

De hoeveelheid zware metalen in het Rijnwater neemt weer toe. Weliswaar nog niet 'significant', maar de toename baart de Rijnwaterbedrijven wel zorgen, zo blijkt uit het Jaarrapport 2004 over de Rijn dat de RIWA eind 2005 heeft uitgebracht. Andere stoffen in het Rijnwater waar de drinkwaterbedrijven zich zorgen om maken, zijn de loodvervanger in benzine, MTBE, het bestrijdingsmiddel diglyme en röntgencontrastvloeistoffen. Verder meldt het rapport dat het zoutgehalte al twee jaar niet meer daalt en dat de Rijn vrijwel het hele jaar lang weinig water heeft afgevoerd.

In de honderdste Rijnpublicatie sinds haar oprichting in 1952 spreekt de RIWA haar ongerustheid uit over het gedaalde milieubewustzijn van de bewoners van de Rijnsoeverstaten. De industrieën voeren de tegenvallende economische groei aan om allerlei milieumaatregelen ter discussie te stellen. Omdat de toename van de hoeveelheid gemeten zware metalen niet is toe te schrijven aan pieklozingen ofwel incidenten, vreest de RIWA dat mensen het niet meer zo nauw nemen met het milieu. 'Misschien gooien ze hun lege batterijen of hun oude mobiele telefoon weer gewoon in de vuilnisbak. Die belanden vervolgens op de stort en daar kunnen metalen uitloggen en uiteindelijk in de Rijn terecht komen', oppert Gerrit van de Haar, meetnetrapporteur bij de RIWA. 'Een duidelijke oorzaak kunnen we niet noemen, daarvoor is het verschijnsel nog te nieuw. Het onderzoek ernaar is nog maar net gestart.'

Daarnaast maken de drinkwaterbedrijven die zijn aangesloten bij de RIWA, zich zorgen om het bestrijdingsmiddel diglyme. Van de Haar: 'Dat middel is zelfs met geavanceerde zuiveringstechnieken slechts ten dele tegen te houden. Los daarvan zit dat middel in het afval van het drinkwaterbedrijf dat wel over die geavanceerde zuiveringstechniek beschikt, en dat bedrijf moet in de buidel tasten om van dit afval af te komen. Daar zijn we uiteraard ook niet blij mee.'

Urine

Als het aan de RIWA ligt, krijgen ziekenhuizen een verbod om al hun afvalwater op het riool te lozen. 'Zeker dat waarin resten van geneesmiddelen of röntgencontrastvloeistof kunnen zitten, zou niet zomaar geloosd mogen worden. Zo ook zouden patiënten die met die vloeistof in hun lijf naar huis worden gestuurd, hun urine weer bij het ziekenhuis moeten inleveren. Want geneesmiddelen horen niet in water terecht te komen, waar weer drinkwater van wordt gemaakt.'

MEER INFORMATIE:

RIWA, Gerrit van de Haar, riwa@riwa.org, www.riwa.org

FOTO VOORPAGINA: OMGEVING VAN DE OOSTVAARDERSPLASSEN, ÉÉN VAN DE NATURA 2000 - GEBIEDEN. ZIE PAGINA 4.

GRATIS ABONNEMENT OP DE WATER

U wilt op de hoogte worden gehouden van ontwikkelingen in het waterbeleid en -beheer en de campagne Nederland leeft met water? Vul dan de bon in voor een gratis abonnement en stuur deze gefrankeerd naar:
De Water, postbus 194, 1000 AD Amsterdam.
U kunt de gegevens ook per e-mail sturen naar: info@bcp.nl

BEDRIJF/INSTELLING

AFDELING

NAAM

ADRES

POSTCODE EN WOONPLAATS

E-MAILADRES

Limburg voorloper sanering ongezuiverde lozingen

Limburg is naar eigen zeggen de eerste provincie waar de sanering van ongezuiverde lozingen in het buitengebied is afgerond. Eind 2005 waren zesduizend panden in het buitengebied ofwel aangesloten op de riolering, ofwel voorzien van een IBA (Individueel systeem voor de Behandeling van Afvalwater). IBA's zorgen ervoor dat het afvalwater wordt gezuiverd voordat het wordt geloosd in de bodem of sloot.

Tot voor kort waren veel panden in het Limburgse buitengebied niet aangesloten op de riolering. De meeste huishoudens loosden hun afvalwater via een septic-tank of beerput in het oppervlaktewater of in de bodem. Per 1 januari 2005 zijn de regels aangescherpt en is het niet meer toegestaan ongezuiverd afvalwater (van bijvoorbeeld wc, wasmachine en douche) te lozen. Een voor de hand liggende oplossing is het aanleggen van riolering door de gemeente. Gemeenten zijn daartoe wettelijk verplicht, maar als de kosten van het aansluiten onevenredig hoog zijn (doordat er bijvoorbeeld een grote afstand moet worden overbrugd), kunnen zij ontheffing aanvragen bij de provincie. Dan is de burger in het buitengebied zelf verantwoordelijk voor zijn ongezuiverde afvalwater. De gemeenten, de provincie en de waterschappen in Limburg vonden dit een ongewenste situatie en hebben de handen ineengeslagen. Ze hebben het probleem opgelost door gezamenlijk zo'n

zeshonderd IBA-systemen te plaatsen. In totaal was met dit project 6 miljoen euro gemoeid. Dit bedrag is grotendeels betaald door de deelnemende gemeenten. De eigenaren hebben zelf een klein deel bijgedragen, en de Provincie Limburg heeft subsidie verleend.

IBA

Een IBA is een goed alternatief voor riolering. Het systeem is duurzaam, doordat het afvalwater niet over grote afstanden hoeft te worden verpompt. Het gezuiverde water

wordt ter plaatse vastgehouden. Daarnaast zijn de aanlegkosten van een IBA in een aantal gevallen lager dan van drukriolering. De paar eigenaren die niet hebben meegedaan, moeten dus zelf maatregelen nemen om aan het lozingenbesluit te voldoen.

MEER INFORMATIE:

Gemeente Weert, afdeling voorlichting,
Jos van den Nieuwenhof, tel. (0495) 575 401
Waterschap Peel en Maasvallei,
Leonie Backus-Geelen, tel. (077) 389 11 58

FOTO: HENNY ERKENS
VEEL BELANGSTELLING VOOR
PLAATSIING VAN DE LAATSTE IBA

Kabinet investeert 2 miljard in rivierengebied

Het kabinet heeft de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier vastgesteld. Tot 2015 investeert het kabinet ruim 2 miljard euro in het voorkomen van overstromingen en het verbeteren van de ruimtelijk kwaliteit in het rivierengebied. Vergeleken met de vorig jaar gepresenteerde plannen is het pakket maatregelen hier en daar aangepast op basis van de inspraakreacties en adviezen. Zo is de omstreken dijkverlegging bij Lienden (Lek) definitief geschrapt, ten gunste van uiterwaardmaatregelen, in combinatie met dijkversterking.

De PKB is totstandgekomen onder aanvoering van staatssecretaris Schultz Van Haagen van Verkeer en Waterstaat en wordt nu voorgelegd aan de Tweede en de Eerste Kamer. De plannen zijn opgesteld in overleg met de

provincies Gelderland, Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Brabant en Overijssel en verder veel gemeenten en waterschappen. In de stuurgroep Ruimte voor de Rivier hebben zij adviezen uitgebracht, die het kabinet onverkort heeft overgenomen. Ondanks verzet van bewoners houdt het kabinet vast, op advies van de regio, aan de dijkverlegging bij Lent (Nijmegen), de hoogwatergeul Veessen-Wapenveld (IJssel) en de ontpollering van de Noordwaard (Werkendam). Deze maatregelen treffen een beperkt aantal woningen en bedrijven, maar zijn onontkoombaar om op de lange termijn voldoende bescherming te bieden tegen hoogwater.

Koplopers

Vooruitlopend op het definitieve regeringsbesluit was op verzoek van

de regio al een begin gemaakt met vier planstudies: de dijkverlegging Westenholtte en de uiterwaardvergraving Scheller en Oldeneler Buitenwaarden nabij Zwolle, de ontpoldering van de Noordwaard en die van de Overdiepsche Polder bij Waalwijk. Op advies van de stuurgroep Ruimte voor de Rivier wijst het kabinet nu nog zes koploperprojecten aan, namelijk: berging op het Volkerak-Zoommeer, vergraving van de uiterwaarden langs het bedrijventerrein Avelingen (Gorinchem), Meinerswijk (Arnhem), Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard (Deventer), Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden (Deventer) en het verleggen van de dijk bij Lent (Nijmegen).

MEER INFORMATIE:

Een overzicht van de maatregelen in de PKB is te vinden op www.ruimtevoordrivier.nl

Meer afstemming nodig tussen Kaderrichtlijn Water en Natura 2000

Begin dit jaar worden de instandhoudingsdoelen voor de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (Natura 2000-gebieden) vastgesteld. Tweederde van de 1 miljoen hectare Natura 2000-gebieden in Nederland bestaat uit oppervlaktewater. Een groot deel van de overige gebieden is afhankelijk van schoon en voldoende grondwater of wordt beïnvloedt door de kwaliteit en dynamiek van oppervlaktewater. Het is dus niet zo gek dat veel van de maatregelen die zijn vereist om de doelstellingen te halen, watermaatregelen zijn. De Kaderrichtlijn Water is hiervoor onmisbaar, vindt Marion Pelk van het ministerie van LNV. Hoewel doelstellingen en maatregelen van KRW en Natura 2000 elkaar gedeeltelijk overlappen, verlopen de implementatietrajecten tot nu toe nogal gescheiden. Meer afstemming tussen de Europese water- en natuurrichtlijnen is noodzakelijk. Een start is gemaakt door het bespreken van de concept-instandhoudingsdoelen van Natura 2000 in het bestuurlijk spoor van de KRW en in regionale workshops.

De besluitvorming rond de implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijnen (Natura 2000) loopt voor op die van de Kaderrichtlijn Water. Zijn we voor de KRW nog aan het bedenken volgens welke methode we de doelen gaan opstellen, voor de Natura 2000-gebieden worden de doelen begin dit jaar al vastgesteld. Dat zou niet uitmaken, als niet de doelen van deze water- en natuurrichtlijnen van elkaar afhankelijk zijn. Welk habitatype op een bepaalde locatie voor kan komen, is in grote mate afhankelijk van de waterhuishouding ter plekke. De eisen die aan een habitatype worden gesteld, zijn vaak aan water gerelateerd. Zo heeft blauwgrasland voedselarme condities nodig, en een veengebied een hoge grondwaterstand. De doelen die worden gekozen in het Natura 2000-traject beïnvloeden de inspanning die we in de Natura 2000-gebieden voor de KRW moeten leveren. Daarnaast hebben de Natura 2000-gebieden in de KRW een aparte status, doordat ze zijn opgenomen in het Register Beschermde Gebieden. Voor waterbeheerders

dus reden genoeg om de ontwikkelingen rond Natura 2000 goed te volgen en input te leveren waar nodig.

Natura 2000

Hoe ziet het traject van Natura 2000 er uit? Projectleider Marion Pelk werkt met collega's binnen het ministerie van LNV, provincies, terreinbeheerders en andere organisaties aan de formulering van de instandhoudingsdoelen. Pelk: 'Veel werk is al gedaan. De Vogel- en Habitatrichtlijnen zijn via de flora- en faunawet en de nieuwe Natuurbeschermingswet in de wetgeving verankerd. Als eerste stap hebben we daarna concept-instandhoudingsdoelen geformuleerd. In het voorlopige Natura 2000-doelendocument zijn de systematiek en de conceptdoelen op landelijk niveau opgenomen en in 162 gebiedsdocumenten de conceptdoelen op gebiedsniveau. Deze documenten zijn ruim verspreid. LNV stelt iedereen in de gelegenheid om te reageren. Verder worden tal van consultaties en overleg-

gen gehouden om de conceptdoelen te bespreken. De reacties en de resultaten van de besprekingen vormen de basis voor de tweede stap: het definitief begrenzen van de Natura 2000-gebieden en het vaststellen van de doelen op gebiedsniveau. In april worden de eerste ontwerp-aanwijzingsbesluiten per gebied gepubliceerd. Die geven overigens alleen aan of er sprake is van een behouds- of een verbeterdoelstelling.

De derde stap is het opstellen van beheersplannen per gebied. Hierin staan de maatregelen en uitgewerkte doelen. Dan wordt bijvoorbeeld van een habitatype bepaald hoeveel oppervlakte uitbreiding of welke kwaliteitsverbetering wordt nagestreefd. En de afstemming met het KRW-traject wordt verfijnd. De beheersplannen moeten in 2008/2009 gereed zijn.' Bij iedere stap is afstemming tussen de beleidsvelden water en natuur noodzakelijk. Pelk: 'We moeten ons goed realiseren dat de KRW over ál het water in Nederland gaat, terwijl Natura 2000 niet over alle natuur gaat. Voor Natura 2000 zijn gebieden gekozen waar bepaalde soorten of habitatypes voorkomen die belangrijk zijn op Europese schaal. We kunnen de twee richtlijnen dus niet zomaar over elkaar leggen. De KRW is wel een belangrijk instrument om de doelstellingen in de Natura 2000-gebieden te kunnen halen.'

Doelendocument

Het concept van het Natura 2000-doelendocument is te downloaden van de internetsite van LNV. Het document brengt de toestand van de 162 Nederlandse Natura 2000-gebieden in beeld. Daarnaast is per habitatype, soort en gebied de opgave beschreven.

Pelk: 'We willen graag haalbare en betaalbare doelstellingen formuleren, die zo min mogelijk inspanningen voor burgers en economische sectoren met zich meebrengen. Om hier gevoel voor te krijgen, is een inschatting gemaakt van de zwaarte van de opgave: zitten de benodigde maatregelen misschien al in de pijplijn, of is er veel extra inspanning nodig?' Hierbij is onder andere gebruikgemaakt van een kansen- en risicoanalyse van het onderzoeksinstituut KIWA. Afstemming met de KRW vindt plaats via inhoudelijke consultaties en via de bestuurlijke lijn van de KRW. Pelk: 'Er leven nog veel vragen. Bestuurders willen weten wat er voor hen waar en wanneer valt te kiezen en wie de prioriteiten stelt. En ze vragen wat het (extra) gaat kosten en wie dat betaalt.'

Regionale workshops

Voor de inhoudelijke consultaties hield LNV eind 2005 regionale workshops waaraan medewerkers van LNV, Verkeer en Waterstaat, waterschappen, provincies en terreinbeheerders deelnamen. In kleine groepen werden cases besproken om inzicht te krijgen in punten die om afstemming vragen tussen KRW en Natura 2000. Zo werd tijdens een van de workshops het voorbeeld van het Natura 2000-gebied Strabrechtse Heide uitgewerkt. In dit gebied zijn twee waterlichamen aangewezen voor de KRW: een ven en een periodiek droogvallende waterloop, de Witte loop. De Witte loop wordt bij hoge afvoer gevoed door een andere waterloop, de Peelrijt. Een groot deel van het jaar wordt het water uit de Peelrijt

om de Strabrechtse heide heen geleid vanwege de slechte waterkwaliteit. Een logische maatregel vanuit de waterkwaliteit bezien. Voor de waterkwantiteit is het jammer, want de Strabrechtse heide is verdroogd en zou het water (mits van betere kwaliteit) goed kunnen gebruiken. De verdroging is het grootste knelpunt voor het natuurbehoud in het gebied. Een mogelijkheid om de verdroging tegen te gaan is het waterpeil in het bovenstroomse deel van de Peelrijt op te zetten, maar vanuit de KRW is dat niet een maatregel waaraan het eerst wordt gedacht. Uit de discussie over de case bleek dat men binnen het KRW-traject geneigd is om te veel uit te gaan van oppervlaktewater, terwijl ondiep grondwater (in de wortelzone van de vegetatie) voor natuurwaarden juist van wezenlijk belang is. Pelk: 'Deze conclusie werd in veel workshops gedeeld. Het is nodig om binnen de KRW meer aandacht te besteden aan het ondiepe grondwater om ecologische doelen te kunnen halen. Het voorbeeld illustreert ook dat goed moet worden nagedacht over de volgorde van de te nemen maatregelen.'

Uit de discussie bleek verder dat waterbeheerders behoefte hebben aan duidelijkheid over abiotische randvoorwaarden bij de instandhoudingsdoelen: welke waterkwaliteit en welke waterstanden zijn gewenst? Deze randvoorwaarden kunnen worden 'meegenomen' bij het opstellen van de doelen voor de KRW. Pelk: 'LNV brengt Natura 2000-profielen uit. Deze documenten geven onder meer aan wanneer een habitatype goed is ontwikkeld en wat de ecologische vereisten zijn (biotische en abiotische randvoorwaarden).'

Samenspel

In de workshops is niet gebleken dat er onoverkomelijke knelpunten zijn tussen de doelen en trajecten van Natura 2000 en KRW. Wel is meer afstemming gewenst. Het voorbeeld van de Strabrechtse heide laat zien dat het nodig is gezamenlijk keuzes te maken. Een ander veel gehoord

voorbeeld is de keuze van de waterkwaliteitsdoelstelling in een beschermd gebied voor watervogels. Vanuit de KRW wordt gestreefd naar het terugdringen van nutriënten, terwijl vogels juist voedselrijk water nodig hebben om te kunnen overleven. Pelk: 'Bij het formuleren van de conceptdoelen is echter al rekening gehouden met lagere niveaus.' Enkele waterschappen lieten in de workshops weten dat zij zich te weinig betrokken voelen bij het Natura 2000-traject. Pelk: 'Wij willen een open en transparant proces. Alle feedback is welkom. In april zullen de eerste ontwerp-aanwijzingsbesluiten worden gepubliceerd. Daarvoor is overleg nodig, en ook daarna blijft afstemming mogelijk. Het uiteindelijke samenspel vindt plaats in de stroomgebiedbeheersplannen die in 2008/2009 gereed moeten zijn. De maatregelen voor de KRW en Natura 2000 moeten hierin op elkaar worden afgestemd. Verkend wordt of de Natura 2000-beheersplannen voor gebieden binnen rijkswateren zullen worden opgenomen in deze stroomgebiedbeheersplannen. Hoe het zal gaan met de overige gebieden wordt onder andere in de Regionale Ambtelijke Overleggen (RAO's) binnen de KRW-structuur besproken.'

Synergie

Herhaaldelijk ontstaat er discussie over welke richtlijn nu het primaat heeft. Zo'n theoretische discussie zou je volgens Pelk niet moeten voeren. 'Dit moet per gebied apart worden bekeken. Er zijn veel situaties denkbaar waarin juist vanuit de KRW-doelen strengere eisen worden gesteld aan de waterkwaliteit. Enkele habitattypen waarvoor Nederland een belangrijk land is, zoals blauwgraslanden of heischrale graslanden, staan sterk onder druk en daarom moet er voor deze typen een schepje bovenop. Beide zijn afhankelijk van grondwater en voedselarme omstandigheden.' Tot slot merkt Pelk op dat het – om werkelijk synergie te krijgen – nodig is veel met elkaar te praten, beelden uit te wisselen en elkaar vragen te blijven stellen. 'Natura 2000 kan niet zonder de KRW. Samenwerking is essentieel om de biodiversiteit in Nederland te behouden.'

MT

MEER INFORMATIE:

Ministerie van LNV, Marion Pelk, www.minlnv/naturazoo0

Eerste Decemhernota naar Tweede Kamer

De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat heeft op 22 december de Decemhernota 2005 naar de Tweede Kamer gezonden. Deze nota is de eerste in een reeks ter voorbereiding van de stroomgebiedbeheersplannen die in 2009 worden vastgesteld. Doel is het watersysteem in 2015 op orde te krijgen en toekomstbestendig te maken. Tegelijk moeten de doelen voor de waterkwaliteit van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) hiermee dichterbij worden gebracht. Voor waterbeheerders ligt er een omvangrijke taak. Om de gewenste omslag in 2015 te bereiken, moeten zij talloze maatregelen nemen om wateroverlast en watertekort te voorkomen en de waterkwaliteit te

verbeteren. Dat kan alleen als zij pragmatisch te werk gaan, zonder daarbij de kosten uit het oog te verliezen. Daarom is besloten dat het beleid op lokaal en regionaal niveau moet worden uitgevoerd. Zo'n aanpak vereist dat provincies, waterschappen, gemeenten en Rijk afspreken wie wat doet. De nu vastgestelde Decemhernota 2005 geeft een eerste indruk van de taak- en rolverdeling, de maatregelen en van de kosten en baten.

MEER INFORMATIE:

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, DG Water, Jaap Verhulst, jaap.verhulst@minvenw.nl

Scheldeverdragen ondertekend

Nederland en Vlaanderen hebben vier verdragen over het Scheldegebied gesloten. De verdragen moeten leiden tot een betere toegankelijkheid van de Scheldehavens, tot herstel van de natuur en verbetering van de bescherming tegen overstroming. Daarnaast beogen de verdragen de samenwerking tussen de overheden van beide landen op al deze terreinen en op het gebied van gemeenschappelijk nautisch beheer te verbeteren. Ook over de regeling van loodsgeldtarieven in het stroomgebied van de Schelde zijn afspraken gemaakt. Op 21 december tekenden namens Nederland minister Peijs en staatssecretaris Schultz van Haegen van Verkeer en Waterstaat en namens Vlaanderen minister Peeters van Openbare werken, Energie, Leefmi-

lieu en Natuur. De verdragen zijn het sluitstuk van zes jaar onderhandelingen. Daarbij is intensief overlegd met provincies, lokale overheden en belanghebbenden. In het voorjaar van 2005 bereikten Nederland en Vlaanderen al op hoofdlijnen politieke overeenstemming. Zij spraken toen af een langetermijnbeleid voor de Schelde te gaan voeren, waarin naast de toegankelijkheid ook de veiligheid en de natuurlijkheid essentiële aspecten zouden zijn. Deze uitgangspunten werden vastgelegd in een *Memorandum of Understanding* (MoU). De afgelopen maanden is het MoU uitgewerkt in formele verdragsteksten.

In de verdragen hebben beide partijen concessies gedaan. Nederland

heeft het belang van een optimale vaarwegfunctie voor Antwerpen en het Vlaamse achterland erkend. Vlaanderen heeft erkend dat de vaarwegfunctie niet ten koste van andere functies kan worden uitgebouwd. Vastgelegd is verder, dat beide partijen zullen investeren in duurzame verbetering van het stroomgebied van de Schelde. Op korte termijn zullen maatregelen worden genomen die de veiligheid van bewoners vergroten en die de unieke kenmerken van de Schelde veiligstellen, zoals het open en natuurlijke mondingsgebied en het meergeulenstelsel.

MEER INFORMATIE:

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, DG Water, Paul Saager, paul.saager@minvenw.nl

‘Pak bestrijdingsmiddelen radicaal anders aan’

‘Als we de ecologische doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water willen halen, moeten we het probleem van de bestrijdingsmiddelen radicaal anders aanpakken dan nu gebeurt.’ Dat is de overtuiging van Rob Faasen, tot voor kort als senior adviseur landbouw werkzaam bij Rijkswaterstaat RIZA. Faasen stelde bij zijn afscheid dat we in Nederland de kop in het zand steken als we ons blijven beperken tot het meten en terugdringen van uitsluitend de verplichte stoffen. Een exclusief interview met een baanbreker.

‘Bestrijdingsmiddelen zijn gemaakt om te doden en daarom per definitie een probleem voor de waterkwaliteit’, stelt Faasen. ‘Er is geen enkel land in Europa dat per hectare zoveel bestrijdingsmiddelen gebruikt als Nederland. Waterbeheerders meten soms piekconcentraties waarbij de norm 100 tot wel 100.000 keer wordt overschreden. Illegaal gebruik van bestrijdingsmiddelen komt op grote schaal voor. Vrijwel overal in Nederlandse oppervlaktewateren zijn bestrijdingsmiddelen een probleem.’

Is er in Nederland dan helemaal niets gebeurd sinds Rachel Carson met het boek ‘Silent Spring’ (1962) de bestrijdingsmiddelenproblematiek wereldwijd op de kaart zette?

Faasen: ‘Jawel, de meest persistente middelen zoals DDT zijn na die tijd verboden. Maar de industrie had die middelen toch al afgeschreven, en er viel met andere middelen meer winst te halen. Een snelle eerste saneringsronde dus, maar daarna volgde een lange periode van luwte. Pas eind jaren tachtig kreeg het probleem weer maatschappelijke belangstelling. Het duurde tot 1990 voor de politiek besloot tot een Meerjarenplan gewasbescherming. Uitvoering van het plan heeft er inmiddels toe geleid dat in Nederland nu zo’n tweehonderd in plaats van driehonderd werkzame stoffen zijn toegelaten. Maar het probleem is nog niet opgelost. Als we de ecologische doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water willen halen, moeten we het anders aanpakken. Er is een andere manier

van kijken nodig. De KRW en de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden (de opvolger van de huidige Bestrijdingsmiddelenwet) bieden daartoe nieuwe mogelijkheden voor waterbeheerders.’

Dynamisch probleem

Dat bestrijdingsmiddelen extreem giftig zijn voor waterorganismen weten we dus. Maar wat maakt het probleem rond deze stofgroep zo lastig te tackelen?

Faasen: ‘Vroeger waren ongeveer tien bestrijdingsmiddelen overal in Nederland normoverschrijdend aanwezig. Denk aan diuron, parathion, dichloorvos, en TFT (trifenyntin). Dat algemene, landelijke probleem hebben we nu niet meer, het heeft een gedaanteverwisseling ondergaan. Nu zijn het overal telkens andere stoffen die het water vergiftigen. In het stroomgebied Rijn West zijn er bijvoorbeeld andere bestrijdingsmiddelen normoverschrijdend aanwezig dan in Rijn Oost. Dat komt doordat het gebruik van de middelen is gekoppeld aan het gebruik van de grond, en dus per type teelt varieert. Daarnaast komen er voortdurend nieuwe en andere bestrijdingsmiddelen op de markt, en wisselt het gebruik bovendien per seizoen. Kortom, bestrijdingsmiddelen kennen een veel grotere dynamiek dan welke andere stofgroep ook. Monitoring van enkele gidsstoffen over meerdere jaren heen, met de bedoeling er later een meerjarige trend uit te kunnen afleiden, is daarom weinig zinvol.’

Eenvoudig rekenmodel

Naast het probleem dat samenhangt met de dynamiek van het gebruik, is er het probleem van additie van negatieve effecten. Faasen licht toe: 'Voor de toelating van bestrijdingsmiddelen gebruikt het CTB (College Toelating Bestrijdingsmiddelen) een rekenmodel dat de werkelijkheid erg vereenvoudigt. Dat model gaat bijvoorbeeld uit van één boer, die één bestrijdingsmiddel gebruikt en zich daarbij volledig aan de regels houdt. De boer is bovendien een éénling die werkt in een soort niemandsland, waar het ook nog gedestilleerd water regent. In het rekenmodel wordt dus geen rekening gehouden met de buurman die ook bestrijdingsmiddelen toepast, of de aanvoer van bestrijdingsmiddelen vanuit bovenstroomse gebieden, of de belasting met bestrijdingsmiddelen via het regenwater. Maar let wel: de KRW rekent ons straks af op de werkelijke waterkwaliteit, en dus op het ecologische effect van alle middelen en alle toepassingen samen, en niet op de uitkomsten van een rekenmodel.'

Monitoring

Over wat er dan moet gebeuren om wel te kunnen voldoen aan de KRW-normen heeft Faasen duidelijke ideeën. Hij pleit voor uitgebreide monitoring. Met de huidige technisch/analytische mogelijkheden is dat goed te doen. Nederland moet daartoe wél alle bestrijdingsmiddelen als 'relevante stof' beschouwen, en zich niet beperken tot Europese monitoringslijstjes.

Faasen: 'Door als waterkwaliteitsbeheerder alleen te focussen op internationale stoffenlijstjes, hol je altijd achter het probleem aan en haal je de ecologische doelstellingen uit de KRW nooit. Van de 33 stoffen die volgens de KRW als "prioritair" moeten worden gezien, vallen er tien onder de categorie bestrijdingsmiddel. Maar van die tien zijn er in Nederland nog maar drie toegelaten. We steken onze kop in het zand als we ons zouden beperken tot het meten van alleen deze drie bestrijdingsmiddelen.'

Nieuwe rol, nieuw elan

Als we alle bestrijdingsmiddelen voortaan keurig meten en registreren, zijn we er dan?

Faasen is daar stellig in: 'Met alleen meten kom je er niet. De gesignaleerde problemen moeten adequaat en vooral tijdig worden teruggekoppeld naar het CTB. Vooral in die directe terugkoppeling en de agendering van de gesignaleerde knelpunten ligt een nieuwe uitdaging voor waterbeheerders.'

Faasen vertelt dat tot voor enkele jaren de toelating van bestrijdingsmiddelen een interdepartementale verantwoordelijkheid was van vier ministeries: LNV, VROM, VWS en SZW. Landbouwkundige zaken, milieuzaken, volksgezondheidsaspecten en arbeidshygiënische zaken waren in één bestrijdingsmiddelenwet geregeld. Deze vier ministeries stuurden samen het CTB aan. Geen wonder dus dat waterbeheerders tot voor kort alleen indirect invloed op de toelating konden uitoefenen. Als binnenkort de nieuwe Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden van kracht is, wordt het ministerie van VenW officieel het vijfde departement dat (mede) verantwoordelijk is voor de toelating van bestrijdingsmiddelen. Een mooi resultaat

ROB FAASEN

van vijftien jaar meedenken en meepraten in de nationale en internationale overlegfora voor bestrijdingsmiddelen. Faasen zegt dan ook tevreden: 'Voortaan kunnen waterbeheerders zelf invloed uitoefenen op het beleid en de uitvoering ervan door het CTB. Ze krijgen als handhavers bovendien nieuwe bevoegdheden met nieuwe instrumenten, zoals de bestuurlijke boete. Vergeet niet dat de waterbeheerders een handhavingcapaciteit in het veld hebben die zeker vijf keer zo groot is als de capaciteit van de AID (Algemene Inspectiedienst) voor bestrijdingsmiddelen. Pure winst dus.'

Afscheid van de arena

Inmiddels is Rob Faasen met pensioen en heeft hij de bestrijdingsmiddelenarena verlaten. Met hem vertrekt een unieke combinatie van technisch-inhoudelijke, ecologische, juridische en beleidsmatige kennis. Ter gelegenheid van zijn afscheid is in november een symposium *Bestrijdingsmiddelen en waterkwaliteit* gehouden, waar Faasen een wisselbeker mocht uitreiken. 'Ik heb de beker aan de VEWIN gegeven, omdat ik dat echt een organisatie vind met ruggengraat, een zeldzaamheid tegenwoordig. VEWIN heeft het belang van "drinkwater uit oppervlaktewater" op professionele wijze tot voor de rechter verdedigd, en de zaak uiteindelijk gewonnen. De uitspraak heeft vérstrekkende gevolgen voor de toelating van bestrijdingsmiddelen. Naast deskundigheid en creativiteit is er vooral ook (bestuurlijke) durf nodig om vooruit te komen in de strijd tegen milieuvervuiling.'

Atlas

Faasen laat een digitale erfenis na in de vorm van een bestrijdingsmiddelenatlas. De atlas is uniek in Europa. Inmiddels hebben ook Duitsland en Groot-Brittannië interesse getoond. 'Op de digitale atlas zijn de landelijke meetcijfers uit bestrijdingsmiddelenrapportages gekoppeld aan een kaart, waardoor de cijfers een geografische context hebben gekregen. De materie gaat leven, doordat er ook allerlei variaties in beeld kunnen worden gebracht (bijvoorbeeld het gebruik van soorten bestrijdingsmiddelen in de verschillende regio's), en er bovendien diverse bewerkingen mogelijk zijn met de gegevens (zoals de koppeling van middelen aan type grondgebruik). De atlas is vrij toegankelijk en niet alleen interessant voor waterbeheerders en beleidsmedewerkers. Ook boeren en tuinders kunnen inzage krijgen in de waterkwaliteit in hun directe omgeving. Ze krijgen daarmee feedback op hun eigen gedrag en dat van collega's in de omgeving.'

IZ

MEER INFORMATIE:

Rijkswaterstaat RIZA, Ruud Teunissen, tel. (0320) 29 85 27,

r.teunissen@riza.rws.minvenw.nl, www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl

Geen inspraak, maar 'meespraak' over waterbeleid gewenst

Toelichting

Waterbeleid is lange tijd het domein van bestuurders en ingenieurs geweest. Een domein dat zich buiten het blikveld van 'gewone Nederlanders' afspeelde. Nederland staat voor een grote opgave in het waterbeheer. Er moeten lastige keuzes worden gemaakt en ingrijpende maatregelen worden genomen. Een grotere maatschappelijke betrokkenheid bij het waterbeleid is daarom gewenst. Dit vraagt om nieuwe participatietechnieken, vindt Meüs van der Poel van Politiek Online. Traditionele instrumenten als inspraakavonden leveren weinig op en verzanden vaak in procedureel gepolder. Burgers willen meer dan alleen hun zegje doen. Met behulp van innovaties als burgerjury's of burgeradvieskringen kunnen zij een hoogwaardige bijdrage leveren. Hiermee wint het waterbeleid aan kwaliteit en draagvlak.

ANNELIES VERSTAND-BOGAERT
DIJKGRAAF WATERSCHAP REGGE EN DINKEL

Respect voor het individuele belang werkt

Meespraak gewenst? Mee eens! Bij waterschap Regge en Dinkel doen we het ook. Participatie speelt voortdurend een rol, met verschillende mensen, op allerlei manieren en op diverse beleidsniveaus.

Voorbeeld? Een van onze projecten, waarbij stakeholders in een aantal creatief ingerichte ateliers hun visie geven op de inrichting van een van onze Twentse beken. Alle ideeën worden verwerkt in het ontwerpplan. Geen eenvoudig proces, want niet alleen rationele argumenten, maar ook de plaatselijke emoties en persoonlijke belangen spelen. Dat alles kanaliseren en op de juiste wijze behandelen,

vraagt veel persoonlijke aandacht. Maar dat begrip voor het individuele belang is heel belangrijk.

We kunnen dan wel niet aan elke wens en elk belang tegemoetkomen, maar er wel altijd op de goede manier mee omgaan! Of burgers nu meedoen aan zo'n ontwerpatelier of met ons in de huiskamer in gesprek gaan over hun ideeën..., het geeft ons de kans om een transparante, meedenkende en ook menselijke overheid te zijn. Meespraak, participatie, interactieve beleidsvorming, contextueel waterbeheer... hoe je het ook noemt, één ding is duidelijk: aansluiting zoeken bij belanghebbenden en mensen werkt!

RIEK BAKKER
DIRECTEUR BYR ADVISEURS

Goed doordenken

Ik ben het geheel en al eens met de stelling: 'Geen inspraak, maar "meespraak" over waterbeleid gewenst'. Toch wil ik hier nog een kanttekening bij maken. Meespraak mag noch een eendagsvliegje, noch een doekje voor het bloeden worden. Het is verstandig van te voren de aanpak van de implementatie van het waterbeleid geheel door te denken. Het is een heel gevoelig dossier, dat vele mensen raakt en beroert. Dit kan, zoals we uit

ervaring weten, ook emotionele reacties oproepen bij groepen, bestuurders en politici. Bedenken hoe je het totale proces gaat inpakken, hoe groot het speelveld is en welke spelers wanneer met welke regels op pad moeten worden gestuurd, is de helft van de kans op succes. En vergeet de communicatie niet. Kortom; goed plan, maar wel inbedden in de totale aanpak van datgene wat je wilt bereiken.

KAREN PON
DIRECTEUR WATER GEMEENTE
GELDERMALSEN

Inspraak levert in ieder geval gewone taal op

Of het bestuur aan kwaliteit wint, weet ik niet, maar meer draagvlak is van groot belang. Immers, het gaat ons allemaal steeds meer geld kosten. En dat kunnen we pas dan krijgen, wanneer de burger begrijpt dat er een risico bestaat (bijvoorbeeld wateroverlast of slechte waterkwaliteit) en dat het van belang is om daar actief mee om te gaan. Bij een burgerforum in welke vorm dan ook is de directe winst dat de wensen van de burger in gewone taal naar voren worden gebracht. Deze taal kan dan omgekeerd gebruikt worden bij het toelichten van de keuzes die gemaakt moeten worden en de keuzevrijheid die er is.

BERT KAPPE
PROGRAMMALEIDER WB21 PROVINCIE FLEVOLAND

Met burgerjury's is veel te bereiken

Ik heb een hekel aan de kreet 'gewone Nederlanders', omdat die geen recht doet aan de impliciete kennis die inwoners van dit land hebben van waterbeheer en -beleid. We hebben in Nederland een hoog opgeleide bevolking die in staat is over veel onderwerpen mee te denken. Ervaring leert dat het mogelijk is om inwoners in korte tijd complexe processen als de gevolgen van klimaatverandering en bodemdaling voor waterbeheer en ruimtelijke ordening bij te brengen. Ook zijn ze in staat om op basis daarvan tot een afgewogen oordeel te komen. Het gaat inderdaad om lastige keuzes en ingrijpende maatregelen. Het nieuwe waterbeleid is nog lang geen gemeengoed. Een grotere maatschappelijke betrokkenheid is absoluut gewenst. Maar dat is geen doel in zich. De kunst

is om het onderwerp water aansprekend en praktisch te maken. Aansluiten bij projecten in de directe leefomgeving is een goed vertrekpunt. Ik ben het met Meüs van der Poel eens dat er met burgerjury's veel te bereiken is. In Flevoland hebben we behalve met het concept burgerjury ook ervaring met 'interactieve leergroepen', in het kader van het Interreg-project FLOWS, waarbij je deelnemers laat doen, dromen en denken, in dit geval over WB21. De kracht van de waterboodschap neemt enorm toe als je deze persoonlijk maakt, zo blijkt. Bovendien kun je met de impliciete kennis van betrokkenen de kwaliteit van de plannen zichtbaar verbeteren. Democratisering van de besluitvorming in Nederland is mogelijk en nodig. Nieuwe technieken zijn in overvloed beschikbaar. Het is vooral een kwestie van willen.

STELLING

Subbied stimuleert

Van de Regeling eenmalige uitkering baggerwerkzaamheden bebouwd gebied, beter bekend als Subbied-regeling, gaat een grote impuls uit. Tachtig procent van de aanvragers waaraan subsidie is toegekend, heeft de baggerwerkzaamheden naar voren gehaald of is aan de slag gegaan. Ook bij de aanvragers die geen subsidie hebben ontvangen, werkt Subbied door: 80 procent is toch begonnen of gaat binnenkort starten, hoewel vaak niet het hele baggerplan wordt uitgevoerd. Blijkbaar geven de voorbereiding en het reserveren van middelen op de begroting op zich al een impuls. Uiteindelijk leidt Subbied – direct of indirect – tot het wegwerken van ruim 30 procent van de baggerachterstand in bebouwd gebied.

Deze gegevens zijn afkomstig uit een tussentijdse evaluatie van de effectiviteit van de Subbied-regeling. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft de regeling – met een aanvankelijk budget van 100 miljoen euro – in maart 2003 ingevoerd om de achterstand in baggerwerkzaamheden in het bebouwd gebied in te lopen. Achterstallig baggerwerk leidt tot een teveel aan slib op de waterbodem. Dat kan de opvang en afvoer van overvloedig water belemmeren, stank veroorzaken en een obstakel zijn voor de scheepvaart.

SenterNovem voert de subsidieregeling uit. Gemeenten en waterschappen die gebruikmaken van de regeling krijgen een derde van de verwijderingskosten vergoed. Doordat de aanvragers zelf tweederde moeten bijdragen heeft de subsidie een vliegwieleffect: met de 100 miljoen euro aan subsidie die is toegekend aan 19 waterschappen en 86 gemeenten wordt voor 300 miljoen euro aan baggerwerkzaamheden uitgevoerd. Hiermee is 8,5 miljoen kubieke meter gemoeid. Uit de evaluatie blijkt dat Subbied ertoe heeft bijgedragen dat in de toekomst meer structureel gebaggerd gaat worden. Dit is af te leiden uit het feit dat waterschappen in veel gevallen het beheer van de hoofdwatergan-

gen overnemen van de gemeenten als het achterstallig onderhoud is weggevoerd.

Knelpunten

Waterschappen en gemeenten ervaren geldgebrek als een belangrijk knelpunt bij de aanpak van achterstallig baggerwerk. Een rijkssubsidie zoals Subbied is dan ook zeer welkom. Ook het gebrek aan depots voor de vrijkomende bagger is een knelpunt. De rijksoverheid kan bijdragen aan de oplossing door meer afzet- en stortmogelijkheden beschikbaar te stellen. Een andere mogelijke oplossing is gebruik te maken van depots buiten de regio of van alternatieven zoals 'oude stortplaatsen' en 'geotubes'.

De waterbeheerders lopen ook aan tegen de complexe regelgeving, bijvoorbeeld bij het oprichten van depots en het nuttig toepassen van baggerspecie. Zij willen eenvoudiger regels en procedures en een regelgeving die is ontdaan van tegenstrijdigheden.

Het Bodembesluit, met daarin de nieuwe toepassingsregels voor grond en bagger, moet deze knelpunten voor een belangrijk deel oplossen. Dit besluit treedt in 2007 in werking.

Extra geld

Vanwege het succes van Subbied én de prioriteit die het kabinet geeft aan verhoging van het baggertempo, is in het kabinetsstandpunt Waterbodems 20 miljoen euro extra vrijgemaakt voor Subbied. Ook dit budget is inmiddels toegekend, maar toch kan het zinvol zijn om nog subsidie aan te vragen, want mogelijk blijft er geld over van afgeronde projecten die goedkoper uitvallen. Gemeenten en waterschappen kunnen tot 1 september 2006 een aanvraag voor de Subbied-regeling bij SenterNovem indienen.

MEER INFORMATIE:

SenterNovem, Front Office non-profit, tel. (030) 239 35 33, www.senternovem.nl/subbied

Vernieuwde website Kaderrichtlijn Water

Wie www.kaderrichtlijnwater.nl intikt, krijgt sinds begin december een totaal vernieuwde website te zien. De site heeft een nieuwe lay-out, een betere zoekmachine en een nieuw virtueel kantoor. Ook is hij uitgebreid met informatie voor specifieke doelgroepen. Wisselende columnisten leveren bijdragen aan de site en bezoekers kunnen meedoen aan een enquête. Via interactieve kaarten van de (deel)stroomgebieden kan gemakkelijk worden genavigeerd. Omdat de aan de site gekoppelde database sterk was vervuild met incorrecte gegevens, is aan belangstellenden in de elektronische nieuwsbrief en accounts van het virtuele kantoor gevraagd zich op-nieuw op te geven.

MEER INFORMATIE:

Rijkswaterstaat RIZA, Robinia Heerkens, r.heerkens@riza.rws.minvenw.nl

Aanleg baggerdepot bij Moerdijk begint

Nu de aanbestedingsfase achter de rug is, zal de aanleg van het baggerspeciedepot in het Hollandsch Diep snel beginnen. Eind 2007 moet de aannemer het depot zover hebben opgeleverd dat de testperiode kan beginnen, waarin alle voorzieningen worden uitgeprobeerd.

In het verleden is in het benedenrivierengebied op grote schaal vervuild sediment afgezet. Deze vervuiling bemoeilijkt de werkzaamheden die nodig zijn voor rivierverruiming, scheepvaart, milieu, natuur en recreatie, want er is structureel gebrek aan bestemmingen voor de verontreinigde baggerspecie die vrijkomt bij dergelijke werkzaamheden. In het benedenrivierengebied is deze impasse doorbroken na een intensieve periode van procedures, bestuurlijk en maatschappelijk overleg en techni-

sche voorbereiding. Binnenkort kan worden gestart met de aanleg van een baggerspeciedepot in het Hollandsch Diep. Ter hoogte van het industrieterrein Moerdijk zal een 45 meter diepe put met een lengte van 1200 meter en een breedte van 500 meter (op waterniveau) worden aangelegd en daaromheen een ringdijk met een hoogte van + 2,75 meter NAP en een kruinbreedte van 5 meter. Het eiland wordt verder voorzien van een werkhaven met een kade waar plaats is voor drie losconstructies. De specie zal via transportleidingen van deze losinstallaties naar het eigenlijke depot en de zandscheidingsbekkens worden vervoerd. Het schone zand zal worden hergebruikt, alleen de verontreinigde slibdeeltjes zullen worden gestort. Op de plek waar het depot moet komen, is de bodem ook verontreinigd met slib dat Rijn en Maas vooral in de

jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw hebben aangevoerd. Deze laag slib – die ruim 1,5 meter dik is – wordt afgevoerd naar het nabij gelegen onderwaterdepot Put Cromstrijen. De grond die onder deze vuile laag zit, wordt gebruikt voor de aanleg van de dijken rondom het depot, het voorzieningenterrein en voor het vergroten van het natuurgebied Sassenplaat, een eilandje dat naast het baggerdepot komt te liggen. Wat er dan nog overblijft, wordt gebruikt om de vervuilde diepere delen in het westelijk deel van het Hollandsch Diep af te dekken. Dit af te dekken gebied is ongeveer 500 hectare groot en bevindt zich op een diepte die varieert van -7 tot -12 meter NAP.

MEER INFORMATIE:
Rijkswaterstaat Zuid-Holland,
l.w.f.teulings@dzh.rws.minvenw.nl

Model van grondwater Noord-Nederland

Er is voor Noord-Nederland een model van het grondwater in de maak. Met dit model is vast te stellen waar grondwateroverlast kan optreden en waar juist tekorten voorkomen. Bestuurders kunnen straks aan de vergadertafel eenvoudig op hun laptop zien wat de gevolgen zijn van bepaalde maatregelen voor het grondwater in een gebied. Begin december zetten de vertegenwoordigers van de vier noordelijke provincies, de inliggende waterschappen, enkele gemeenten en waterleidingmaatschappijen hun handtekening onder de samenwerkingsovereenkomst die tot dit model moet leiden.

Het grondwatermodel moet voor heel Noord-Nederland gedetailleerd in beeld brengen hoe hoog de grondwaterstanden door het jaar heen zijn. Steden kunnen daar hun voordeel mee doen, omdat ze nogal eens met grondwateroverlast kampen. Anderzijds

hebben veel natuurgebieden te lijden van verdroging en ook voor de bestrijding daarvan is inzicht in de grondwaterstromen en -standen van belang. Ook de waterleidingmaatschappijen hebben baat bij een model, omdat grondwater dient als grondstof voor drinkwater.

De deelnemers hechten belang aan het gezamenlijk ontwikkelen van het model, omdat men het tijdens het ontwikkelingsproces makkelijker eens wordt over de (technische) uitgangspunten. Aan de ontwikkeling van het model werken TNO Bouw en Ondergrond, Alterra, Royal Haskoning en TAUW mee.

MEER INFORMATIE:
Waterschap Groot Salland, Warry Meuleman,
tel. (038) 455 72 16, wmeuleman@wgs.nl

Helpdesk Water gestart

In het Nationaal Bestuursakkoord Water is afgesproken vakkennis te bundelen en bestaande waterloketten te stroomlijnen. Als uitvloeisel van deze afspraak functioneert sinds 1 januari een Helpdesk Water. Mensen die beroepsmatig zijn betrokken bij waterbeleid, -beheer en -management kunnen daar terecht met hun vragen over lozingsvergunningen, monitoring, wet- en regelgeving, de Kaderrichtlijn Water en andere Europese richtlijnen. De helpdesk is opgezet door rijk, provincies, gemeenten en waterschappen, onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van het Landelijk Bestuurlijk Overleg Water.

Vragen over drinkwater en vragen van lokale aard (rioolproblematiek, belastingen etc.) vallen buiten het aandachtsveld van de helpdesk. Vanzelfsprekend wordt de vraagsteller wél doorverwezen naar de juiste instanties. De organisatie van het loket is in handen van

het ministerie van Verkeer en Waterstaat (DG Water in samenwerking met Rijkswaterstaat). Zodra er een vraag of een verzoek om informatie binnenkomt, wordt deze geregistreerd en afgehandeld door de Helpdesk Water zelf of door één van de aangesloten loketten van Rijkswaterstaat. Het is de bedoeling zo spoedig mogelijk de waterloketten van de waterschappen, provincies en gemeenten bij de helpdesk te betrekken. Vragen kunnen worden gesteld aan contact@helpdeskwater.nl of via de gratis telefoonnummers 0800 - 659 28 37 of 0320 - 29 99 99. De Helpdesk Water is ook te bereiken via www.helpdeskwater.nl.

MEER INFORMATIE:
Rijkswaterstaat RIZA, Rolf van den Hoek,
tel. (0320) 298 717
Ministerie van Verkeer en Waterstaat,
DG Water, Erik Pool, tel. (070) 351 93 35

Nieuwe Europese richtlijn moet zeemilieu redden

ELS DE WIT

De Europese Commissie loopt zich warm voor de uitvaardiging van de *Europese Mariene Strategie (EMS)*. Dat is een nieuwe richtlijn die een eind moet maken aan de voortgaande afbraak van het ecosysteem in de Europese zeeën en oceanen. De internationale afspraken die nu van kracht zijn om het zeemilieu te beschermen, blijken niet in alle Europese zeeën effectief. Els de Wit, beleidsmedewerker van DG Water en projectleider EMS, is gezien het verplichtende karakter optimistisch over het welslagen van de richtlijn.

‘Nieuwe regelgeving uit Brussel om alle Europese zeeën – Zwarte Zee, Middellandse Zee, Noordoost-Atlantische Oceaan en Oostzee – een minimaal duurzaam beschermingsniveau te garanderen,’ zo omschrijft De Wit de Europese Mariene Strategie. Het is niet voor het eerst dat internationaal afspraken worden gemaakt over integraal beheer van het mariene milieu. In veel Europese zeeën gelden al internationale verdragen. Het Oslo-Parijs (OSPAR) Verdrag voor de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan, inclusief de Noordzee, dateert al uit de jaren zeventig. De Wit: ‘Dit verdrag functioneert goed, maar heeft één nadeel: er zijn geen effectieve sanctiemogelijkheden als landen de OSPAR-besluiten niet opvolgen. Het sterke punt van de EMS is dat de Europese Commissie die richtlijn verplichtend gaat opleggen. Het is dezelfde constructie als met de Kaderrichtlijn Water.’

In het basisdocument over de EMS dat nu op tafel ligt, staat dat de toestand van de Europese zeeën alarmerend is. De Wit: ‘In de Zwarte Zee en de Oostzee is de eutrofiëring een groot probleem. Voor de Middellandse Zee hebben toerisme en bebouwing van de kust enorme gevolgen. De Noordoost-Atlantische Oceaan ondervindt druk van de visserij en van de naderende klimaatverandering waar niemand grip op heeft.’

Nederland was aanvankelijk geen voorstander van de richtlijn, omdat OSPAR voor de Noordzee goed functioneert. Maar daarmee zijn de problemen in de andere zeeën niet opgelost, dus is er genoeg aanleiding voor aanvullende maatregelen.

Doelen

Het basisdocument bevat een strategie op hoofdlijnen. In 2021 moeten de Europese zeeën aan een goede ecologische status voldoen. De Wit: ‘We zijn verplicht mariene regio’s in te stellen, die vervolgens een redelijke mate van vrijheid hebben om zelf te bepalen hoe ze de doelstelling willen bereiken. Wat onder de doelstelling wordt verstaan, is echter nog niet duidelijk. De landen die van zo’n regio deel uitmaken moeten eerst samen inventariseren hoe het gebied er voorstaat en wat de problemen en de gevolgen zijn. Daaruit voortvloeiend moeten ze een maatregelen- en actieprogramma opstellen, met per land concrete tussendoelen. Elk land moet hierover – na afstemming met de burens in de mariene regio – aan Brussel rapporteren. In het proces zijn twee momenten ingebouwd, waarop de Commissie de voortgang moet goedkeuren. De Commissie verwacht namelijk veel verschillende plannen te ontvangen en wil daar graag de nodige uniformiteit in aanbrengen. Alle neuzen moeten dezelfde kant op. Dat is enerzijds niet zo gek, maar tegelijkertijd wijzen juristen op het risico dat plannen die wij goed vinden, kunnen worden afgekeurd. Kortom, er is nog wel wat werk te verrichten aan de inhoud van deze kaderrichtlijn voordat we ermee akkoord kunnen gaan.’

Link met KRW

Over de invulling van de Europese Mariene Strategie moeten de overheden praten met de industrie, de visserijsector, de landbouw en andere *stakeholders*. Welke overlegkaders daarvoor zullen worden gebruikt, weet De

Wit nog niet: 'Voor de fase van de implementatie hebben we nog geen vaste kaders gekozen. Daarvoor is het nu nog te vroeg. Het Landelijk Bestuurlijk Overleg Water (LBOW) is ook pas laat totstandgekomen, toen men al op de drempel stond van de implementatie van de Kaderrichtlijn Water. Iets dergelijks voorzie ik nu ook. Of wij ook bij het LBOW uitkomen, weet ik niet, want we hebben natuurlijk een totaal ander spelersveld.'

Dit jaar start een project 'Link EMS-KRW', om na te gaan hoe de twee richtlijnen op elkaar aansluiten. De Wit: 'In de troonrede is met zoveel woorden gezegd dat het wel meevalt met schadelijke stoffen in het zoute water. De uitspraak komt voort uit de wijze waarop er recentelijk vanuit de KRW naar het zoute water wordt gekeken. OSPAR en de Noordzeeministersconferenties kijken met heel andere ogen naar de zee. Ze gaan niet zozeer uit van één bepaalde probleemstelling, maar veel meer van de vraag hoe de zee in haar totaliteit met alle gebruikersfuncties duurzaam valt te managen. Daarvoor zijn indicatoren nodig die met elkaar in verband staan. Het ecosysteemgoed wordt straks de grote drijver achter de EMS. Dat betekent ook een substantiële verandering van de manier van beleid maken, meten, wegen en monitoren.'

Valkuil

Eind jaren negentig hebben de Noordzeeministers besloten te gaan werken met ecosysteemdelen. In OSPAR-verband worden die doelen nu in pilots uitgewerkt. De eerste pilot is afgelopen zomer gepresenteerd in de vorm van zogenaamde sleutelsoorten (*key* soorten) die voor de Noordzee zijn aangewezen. Als die in bepaalde hoeveelheden aanwezig zijn, is dat een aanwijzing dat het goed gaat met de zee. De Wit: 'We moeten in de implementatiefase van de EMS de volgende stap zetten, namelijk bepalen hoe je die *key* soorten monitort en wat dat betekent voor de beheerder. Eigenlijk haalt de richtlijn ons hier een beetje in. We zijn dat soort zaken nog aan het ontwikkelen. Het is nu moeilijk te overzien of er nog onbekende eekwaliteitsdoelstellingen moeten worden ontwikkeld en hoeveel tijd daarmee gemoeid zal zijn. Dan is 2021 ineens heel dichtbij.' De grootste valkuil in de ontwikkeling van de EMS is volgens De Wit dat OSPAR wordt veronachtzaamd voordat er goed zicht is op wat de nieuwe richtlijn gaat voorstellen. 'We moeten ervoor zorgen dat we in onze mariene regio de OSPAR-afspraken als leidraad nemen.'

Een ander punt van zorg is de onduidelijkheid over wat er gebeurt als een land zich niet voldoende inspant, waardoor andere landen die wél hun best doen toch de doelstelling niet halen en vanaf 2 januari 2021 kans lopen op een hoge boete. Het is volgens De Wit belangrijk onder de lidstaten voldoende medestanders te vinden om over dit soort kritiekpunten in het onderhandelingsproces met de commissie in debat te gaan. 'Er moeten "uitzonderingsmogelijkheden" voor de lidstaten komen.'

Coherent beleid

Els de Wit vindt het 'positief' dat EU-Commissievoorzitter Barosso een Portugees is, want Portugal heeft een grote traditie op het gebied van zeeën en oceanen. 'Het is niet toevallig dat de commissie nu haar blik sterk op de zee heeft

gericht. Er is in Brussel veel politieke wil om problemen met de zee prominenter op de agenda te zetten. Daar ben ik erg blij mee, want zeebeleid is maar al te vaak versnipperd beleid.' Ze schetst ondoordringbare schotten tussen visserijbeleid, stoffenbeleid, landbouwbeleid en milieubeleid. Een EMS van voldoende gewicht kan volgens haar een instrument zijn om een goede link te maken naar voor de zee belangrijke beleidsvelden. Voor de Noordzee zou het de vergroening van het gemeenschappelijk visserijbeleid een duw in de goede richting kunnen geven. De Wit: 'Ik heb daar meer vertrouwen in dan vroeger, ook omdat er nu in Brussel een nieuw Directoraat-Generaal Visserij én Maritieme Zaken is dat een Groenboek Maritiem Beleid gaat uitbrengen. De duurzame exploitatie van het mariene milieu moet Europa veel meer banen en economische vooruitgang kunnen opleveren dan de huidige roofobouw. En de EMS reikt de *tools* aan waarmee dat kan.'

Planning

2002	De Europese commissie zet de eerste stappen in de voorbereiding van de EMS.
heden	Het voorstel ligt klaar voor verdere behandeling in de Europese Ministerraad en het Europees Parlement.
2007	De richtlijn wordt van kracht. De EU-lidstaten werken elk een mariene strategie uit voor hun eigen zee en het zeegebied dat ze gemeenschappelijk hebben met andere lidstaten (mariene regio).
2011	De lidstaten presenteren een milieukundige beoordeling van hun zeegebied en hebben de invloeden van menselijke activiteiten op het zeemilieu in kaart gebracht. Tevens omschrijven ze (voorlopig) hoe de toestand van het milieu in hun zeegebied zou moeten zijn. De EU-Commissie definieert de criteria en normen voor een 'goede milieutoestand'.
2012	De lidstaten hebben milieudoelen geformuleerd.
2013	De lidstaten hebben een programma ontwikkeld om de verbeteringen in het zeemilieu te kunnen registreren.
2016	De lidstaten hebben maatregelen geselecteerd en afgewogen om de gestelde doelen te bereiken. De EU-commissie toetst de maatregelenpakketten op gelijkwaardigheid en onderlinge samenhang.
2018	Uiterlijk dit jaar moeten de maatregelen in elke lidstaat van kracht worden.
2021	De doelstellingen moeten zijn bereikt.

RB

MEER INFORMATIE:

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, DG Water,

Els de Wit, els.de.wit@minvenw.nl

Platform signaleert kennisleemten

FOTO: BERT HOOGEVEEN
KENNIS DELEN

Wat is eigenlijk afwenteling? Wanneer is sprake van wateroverlast en wat betekent dat voor normering, verantwoordelijkheden, betaling en verzekeraarbaarheid? Wat is een eerlijke kostenverdeling en wie beslist daarover? Zomaar enkele voorbeelden van onderzoeksvragen die belangrijk zijn voor de uitvoering van het Nationaal Bestuursakkoord Water, maar die nog niet zijn opgepakt. Ze kwamen naar voren tijdens een in november gehouden conferentie van het Kennisplatform. Niet alleen waterbeheerders en -beleidsmakers maken deel uit van dit platform, maar ook de kennisinstellingen.

ACHTERGROND

In de maalstroom van de uitvoering van processen zoals de implementatie van de Kaderrichtlijn Water en de uitvoering van WB21 steken steeds weer nieuwe kennisvragen de kop op. Het Nationaal Bestuursakkoord Water heeft dan ook signaleerd dat er nieuwe specifieke kennis moet worden ontwikkeld voor de wateropgave. Op initiatief van DG Water is daarom begin vorig jaar het Kennisplatform opgericht. Het is vergelijkbaar met de NBW-clusters, alleen de samenstelling is anders. In dit adviesorgaan zitten niet alleen de NBW-partijen, maar ook de aanbieders van kennis. Het platform adviseert rechtstreeks aan de regiegroep van het NBW. Voorzitter Paul Saager, beleidsmedewerker van DG Water, benadrukt dat het platform vooral grote complexe kennisproblemen op de lange termijn signaleert. Een belangrijke taak is ook de kennisoverdracht. Volgens hem komt veel kennis nu niet op de juiste plek.

Leemten in kennis

Half november heeft het platform een workshop gehouden om te inventariseren welke belangrijke kennisvragen nog onontgonnen gebied zijn. Het tegenovergestelde kwam ook aan de orde: met welke onderwerpen houden zich juist te veel partijen bezig? Een kwestie dus van prioriteitstelling.

Om met de kennisleemten te beginnen: een van de meest aansprekende voorbeelden is afwenteling, het doorschuiven van waterproblemen naar stroomafwaarts gelegen gebieden. Saager: 'Wanneer spreek je eigenlijk van aantoonbare afwenteling, welke parameters zijn daarvoor? Hoogwater in de rivieren kan het gevolg zijn van nalatigheid van overheden bovenstrooms, maar aan de hand van welke criteria stel je dat vast? En wat betreft de waterkwaliteit is het al niet anders. Gebrekkige waterzuivering bovenstrooms leidt tot belasting van

lagergelegen gebieden met eutrofiërende stoffen. We missen echter indicatoren en parameters om de veroorzakers van het probleem te kunnen aanwijzen. Je kunt je trouwens afvragen of het tegengaan van afwenteling niet gewoon een kwestie is van bestuurlijke afspraken maken. Een pilotproject met als deelnemers een gemeente, waterschap, provincie en een consultant zou licht in deze zaak kunnen brengen.'

Een andere kennislacune betreft de verdeling van de kosten van maatregelen. Saager: 'Dat is een kwellend bestuurlijk vraagstuk. Neem weer de eutrofiëring veroorzaakt door diffuse bronnen: wat betekenen profijtbeginsel en voorzorgbeginsel voor de bestuurlijke keuzes bij het doorberekenen van kosten? Wat is een eerlijke kostenverdeling en wie beslist daarover? Het kan bijvoorbeeld zo zijn, dat provinciale en gemeentelijke bestuurders vanuit een bredere politieke afweging sommige kosten niet aan bepaalde sectoren toerekenen, maar dan krijg je wel een vertekend beeld van de totale kosten van het NBW.'

Uit dit voorbeeld blijkt volgens Saager dat het begrip 'kennis' breed moet worden uitgelegd. 'Bij het maken van keuzes is het van belang dat in alle bestuurlijke lagen dezelfde denkwijze wordt gevolgd. Maar het ontbreekt aan instrumenten om de besluitvorming in die richting te ondersteunen. Het zou goed zijn om bestuurskundigen, juristen en economen hiervoor wetenschappelijke, objectieve kaders te laten uitwerken.'

Andere thema's die om uitwerking vragen zijn onder andere risicocommunicatie en de behoefte aan een geïntegreerd waterhuishoudkundig informatiesysteem, waarmee bestuurders kunnen werken.

Zicht kwijt

Een onderwerp waar wél veel onderzoek naar wordt verricht, maar waar afstemming en prioritering dringend nodig zijn, is de relatie tussen ingrepen en effecten op het watersysteem. Saager: 'Op dat terrein gebeurt zo veel, dat we het zicht kwijt zijn op wie wat doet en waar resterende knelpunten zitten. Zijn we niet allemaal te veel met de vierde trap van de rioolwaterzuiveringsinrichting bezig? En weten we niet veel te weinig van het effect van ingrepen in het watersysteem op de ecologie? Onderzoeken we wel het goede?'

Leven met Water

Corné Nijburg, secretaris van het ICES/Kennisinfrastructuurprogramma Leven met Water, was een van de deelnemers aan de workshop. Het programma Leven met Water loopt van 2003 tot 2009. Het heeft dankzij de ICES-gelden (aardgasbaten) een budget van 22 miljoen euro, waar de sector nog eens 22 miljoen bijlegt, om kennisvragen op het gebied van water op te lossen. Daarbij gaat het niet zozeer om de technische aspecten, maar om kennis op het snijvlak van mens en techniek. Nijburg: 'We proberen een koppeling tot stand te brengen tussen α -, β - en γ -wetenschappen. We zetten praktijkprojecten uit op het vlak van bijvoorbeeld communicatie en burgerparticipatie.'

Twee keer per jaar komen vertegenwoordigers van Leven met Water, de STOWA en het Kennisplatform bij elkaar om de geconstateerde kennisleemtes te bespreken en de onderzoeksprogrammering af te stemmen. Als gevolg van de workshop zal de onderzoeksagenda van Leven met Water worden aangescherpt. Volgens Nijburg moet vooral op het bestuurlijke vlak veel veranderen. 'De wateropgave is zo groot en de oplossingsrichtingen zijn zo complex, dat overheden wel móeten samenwerken en moeten proberen elkaars taken en verantwoordelijkheden te combineren. Het vergt een verandering van houding om bestuurders te laten denken vanuit maatschappelijke vragen en doelstellingen. Hoe zorg je ervoor dat ze die andere manieren van denken en onderhandelen ontwikkelen en in praktijk brengen?'

Innovatie

Een van de inleiders op de workshop was Piet Dircke. Hij vertegenwoordigde de ONRI, de koepel van ingenieurs- en adviesbureaus. Dircke vindt dat het bedrijfsleven breder bij het proces van kennisontwikkeling moet worden betrokken. Zelf spreekt hij liever van innovatie en innoveren doe je op basis van ondernemerschap. Dircke: 'De markt is niet eng. Het NBW vraagt om werkbare oplossingen en dat is precies wat de markt kan bieden.' Hij vindt het Kennisplatform een goed initiatief, maar signaleert tegelijkertijd dat veel mensen elkaar al kennen en dat het dus iets in zich heeft van zelfbestuiving. Dircke: 'Ik mis verrassende openingen. 't Zou goed zijn om er meer gemeenten, waterschappen en provincies bij te halen.'

Meer deelnemers werven

Paul Saager heeft niet de illusie het grote palet aan kennislacunes vanuit het Kennisplatform te kunnen invullen, daarvoor is veel meer tijd en capaciteit nodig. 'We brengen vooral een proces en een denkwijze op gang.' Ook hij vindt het nodig meer gemeenten en provincies aan boord te halen. 'Veel gemeenten herkennen geen kennisproblemen of zijn er niet op een structurele manier mee bezig. Als ze iets niet weten, zetten ze een onderzoek uit. Dat is voor de korte termijn belangrijk, maar de opgave van het NBW is zo groot dat je er met de som van al die beleidsonderzoekjes niet bent.' Op 20 april 2006 houdt het platform samen met STOWA en Leven met Water een conferentie over kennisoverdracht en kennis delen. Dan staat de vraag centraal hoe je kennis op de juiste manier bij de beheerders krijgt.

IB

MEER INFORMATIE:

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, DG Water,
Paul Saager, paul.saager@minvenw.nl

ONRI, Piet Dircke, tel. 06 27 06 10 88, p.t.m.dircke@arcadis.nl

Leven met Water, Corné Nijburg, corne.nijburg@levenmetwater.nl

De beste wens: een goede waterervaring

Op het strand, vlak bij de vloedlijn, staakt een kind zijn spel met zand en emmertje en kijkt over de zee. Gefascineerd ziet het hoe de aanrollende golven over de kop gaan, schuimend en sissend het stand oprennen, aarzelen en dan in toenemende vaart weer terugvloeien, keer op keer. Dan in een flits begrijpt het hoe dat golvende water werkt, magisch en simpel tegelijk. Zoals de Zeeuwse dichter J.C. van Schagen het ooit in een haiku wist te comprimeren:

golven die komen
nemen het water weer op
van golven die gaan

Zo'n waterervaring gaat nooit meer weg. Pure rijkdom is dat, want leven met water in een delta als Nederland vraagt om harmonie tussen kennis over water en ervaringen met water, tussen positieve en negatieve ervaringen en tussen bewustzijn van water met het hoofd en met het hart. Het is jammer dat in ons land water eeuwenlang vooral als vijand is bestreden, klein gehouden, in beton gegoten en weggemalen, dat in het rivierengebied de rivier zelf achter dijken is weggestopt en dat schepen al lang uit de bewoonde delen van de havensteden zijn verdwenen. Er is de laatste jaren veel te doen over het zogenaamde waterbewustzijn dat Nederlanders te weinig zouden hebben. De beleidsmatige roep om meer waterbewustzijn heeft meestal te maken met behoefte aan draagvlak voor maatregelen tegen wateroverlast of overstromingen. Heel nuttig, maar voor wie die risicoprikkels ontvangt zonder voldoende redenen te hebben om van water te houden, neemt het negatieve imago van water alleen maar toe. We moeten daarom onze goede waterervaringen koesteren en waar mogelijk stimuleren. Water heeft duizend gezichten. Niemand zal ze ooit allemaal leren kennen, maar wie zich ervoor openstelt en geluk heeft, ontmoet er vele. Mijn mooiste waterervaring beleefde ik alweer jaren geleden aan boord van een zeilboot. Het was een maanverlichte windloze nacht voor

de Portugese kust. Ik dobberde daar maar zo'n beetje op de loom deinende zee. In de kleine uurtjes stak een briesje op dat na enige tijd speelse golfjes voor zich uitblies, die ritmisch tegen de houten wand van de boot klotsten. In mijn slaperige hoofd klonk dat als de stemmen van een menigte babbelzieke wezentjes, totdat het plotsklaps tot me doordrong dat in die chaos van klanken een aantal zuivere tonen met een vaste regelmaat terugkeerde. Ik heb dat geluid toen met een cassetterecorder opgenomen en het bandje daarna wel honderd keer afgespeeld. Mijn doorsneegehoor was niet in staat er meer in te ontdekken dan wat ik al eerder hoorde. Toch liet het vermoeden van een zekere systematiek me niet los en zodra we weer een haven aandeden, stuurde ik de cassette op naar een muzikale vriend die bij de omroep kon beschikken over apparatuur om geluid te analyseren. Weken en veel zeemijlen later kreeg ik hem in hevige opgewonden toestand aan de telefoon.

'Het is niet te geloven! Na het wegfilteren van wat ruis en andere bijgeluiden blijft een melodietje over dat zestien seconden duurt en zich dan herhaalt, steeds opnieuw. Maar in de loop van ongeveer één minuut moduleert de toonzetting van Fis-groot via Gis-klein naar E-groot. De zee lijkt voor zijn lied een voorkeur te hebben voor de intervallen van de majeure- en mineurakkoorden waarop onze westerse muziek is gebaseerd!'

Stilte aan mijn kant. De basis van de westerse muziek? Interpreteerde mijn vriend met zijn westerse oren de chaos van geluiden zo, of is ons gevoel voor muziek gevormd door oerklanken die ook in golvend water aanwezig zijn? Als dat laatste waar is, zingt de zee bij de kusten van China en India dan anders dan aan de Noord-Atlantische kusten? Nieuwe vragen. Nooit laat water zich helemaal kennen.

Op het postkantoor van een ver eiland ontving ik een maand later het notenschrift van het liedje dat de zee zong op 16 november 1988 om 02.00 uur 's nachts, 30 mijl ten noorden van de Portugese vissersplaats Peniche. Het hangt sindsdien ingelijst aan de wand op mijn kantoor.

Rob Bijnsdorp

De redactie van De Water wenst iedereen in 2006 minstens één mooie waterervaring. Heeft u al eens een bijzondere waterervaring opgedaan? Stuur hem ons toe. Wellicht is het een goede bijdrage aan een special over 'het wezen van water' die we in voorbereiding hebben.

